

EUROPEAN CENTRE
FOR MINORITY
ISSUES KOSOVO

INFORMATIONAL BULLETIN

29 KORRIK 2014

Partitë politike të minoriteteve në mjedisin politik në ndryshim e sipër në Kosovë: Zgjedhjet e përgjithshme të qershorit 2014 dhe rrjedhojat e tyre

Autor: Adrian Zeqiri

Autorë kontribuues: Pieter Troch, Trim Kabashi

Redaktore: Jessica Templeman

Përkthyes në shqip: Artan Çollaku

Përkthyes në serbisht: Marija Krstić

About ECMI Kosovo

ECMI Kosova është organizata kryesore joqeveritare e angazhuar me çështje të komuniteteve minoritare në Kosovë, me qëllimin e gjithëmbarshtëm të zhvillimit të institucioneve përfshirëse, përfaqësuese dhe të ndjeshme ndaj komuniteteve, institucione këto që mbështesin një Kosovë të qëndrueshme shumë-etnike. ECMI Kosova kontribuon në zhvillimin, forcimin dhe zbatimin e legjislacionit përkatës, përkrah institucionalizimin e mekanizmave qeveritarë të ndërlidhur me çështje të komuniteteve, dhe forcon kapacitetet e akterëve të shoqërisë civile dhe të qeverisë për të bashkëvepruar me njëri-tjetrin në mënyrë konstruktive dhe të qëndrueshme.

Përmbledhje ekzekutive

Ndërsa vendimi i Gjykatës Kushtetuese mbi ligjshmërinë e procedurave të ndjekura gjatë seancës konstituive të Kuvendit të Kosovës është në pritje, dhe ka paqartësi rreth krijimit të Qeverisë, dhe akoma kanoset perspektiva e mundshme për zgjedhje të reja, një gjë është e sigurt: zgjedhjet parlamentare të 8 qershorit kanë sjellë ndryshime të mëdha në skenën politike të Kosovës, dhe, me këtë, këto kanë vënë në ballë përbërjen dhe rolin e partive politike të minoriteteve në këtë mjedis për vitet në vijim.

Së pari dhe më e rëndësishmja, si rezultat i normalizimit të marrëdhënieve në mes të Qeverisë së Serbisë dhe asaj të Kosovës, këto ishin zgjedhjet e para të përgjithshme, pas atyre lokale të mbajtura në nëntor të vitit të kaluar, në të cilat të gjithë serbët në Kosovë, përfshirë ata që jetojnë në veri të lumit Ibër, morën pjesë në shifra domethënëse. Ka pasur numër në rritje të votave që janë hedhur jashtë Kosovës, sidomos nga Serbia. Përveç kësaj, me këto zgjedhje ka hyrë në funksion Sistemi i Vendeve të Garantuara për përfaqësimin e komuniteteve jo-shumicë në Kuvend, në vend të Sistemit të Vendeve të Rezervuara, i cili ishte zbatuar në zgjedhjet e mëparshme. Së fundmi, në situatën pas zgjedhjeve të përgjithshme, ndryshimet e mëdha në balancin e forcave në mesin e partive politike të shumicës shqiptare i ka shtyrë partitë politike të minoriteteve që të marrin një qëndrim në politikën e Kosovës. Ndonëse është akoma shumë herët për të nxjerrë përfundime nga proceset politike dhe ligjore që janë ende në vazhdim e sipër, ka zhvillime të caktuara që do të ndikojnë në jetën politike dhe institucionale të Kosovës për vitet në vijim. Ky buletin informues shtjellon diskutimet në vijim e sipër rreth krijimit të Qeverisë, dhe rolin e partive politike të minoriteteve, kërkesat kushtetuese për përfshirjen e komuniteteve minoritare në pozita të larta ekzekutive (nenin 96) dhe ofron një pasqyrë të rezultateve të arritura nga partitë politike të minoriteteve në zgjedhjet e përgjithshme të qershorit 2014. Në fund, ky buletin prezanton deputetët e Kuvendit që do të përfaqësojnë minoritetet në legjislaturën e ardhshme. Ky buletin duhet lexuar si vazhdim i buletinit informues të ECMI Kosovës të titulluar 'Zgjedhjet e përgjithshme në Kosovë: Pasqyrë e çështjeve, sfidave dhe skenës politike para votimit më 8 qershor'.¹

¹ Në dispozicion në Internet: <http://www.ecmikosovo.org/?p=4878>.

I. Roli i partive politike që përfaqësojnë komunitetet jo-shumicë në formimin e një Qeverie të re të Kosovës

I. a) Rezultatet dhe procesi i formimit të koalicionit

Edhe pse koalicioni parazgjedhor i udhëhequr nga PDK ka fituar shumicën e votave, pas zgjedhjeve asnjë nga partitë e tjera shqiptare nuk ka dashur të hyjë në koalicion me PDK-në për të formuar Qeverinë. Në vend të kësaj, partitë opozitare u bashkuan në një bllok të unifikuar. Gjithashtu u arrit një marrëveshje bazike ndërmjet LDK-së, AAK-së dhe Nismës për koalicion qeverisës. Vetëvendosje!, partia e tretë më e madhe, ndërsa kundërshton çfarëdo marrëveshje me PDK-në, nuk ka shkuar deri aty sa t'i japë mbështetje të plotë bllokut opozitar, duke theksuar mosmarrëveshjet rreth disa çështjeve të politikave, respektivisht dialogut me Serbinë, të cilin ata duan që të ndalet përkohësisht dhe të rivlerësohet në mënyrë gjithëpërfshirëse. Refuzimi nga cilado nga partitë e tjera shqiptare or të hyrë në çfarëdo koalicioni qeverisës me PDK-në ka çuar në situatën ku PDK nuk mund të arrijë shumicën në Kuvendin e Kosovës, siç kërkohet me Kushtetutë, dhe të krijojë qeverinë vetë. Kjo është pasuar nga mosmarrëveshje të ashpra rreth asaj se çfarë e bën një parti me shumicë votash pas zgjedhjeve, dhe çfarë përbën shumicë qeverisëse në Kuvendin e Kosovës. Pas një kërkesë nga Presidentja e Kosovës, më 19 qershor, Gjykata Kushtetuese sqaroi situatën në lidhje me detyrimet kushtetuese për krijimin e Qeverisë së re. Sqarimi i Gjykatës Kushtetuese duket se i hapë rrugën koalicionit të udhëhequr nga opozita për të krijuar Qeverinë e re, ndonëse kërkon që Presidentja së pari t'i japë rastin koalicionit të udhëhequr nga PDK që të përpiqet të formojë Qeverinë.

Në seancën konstituive të Kuvendit, të mbajtur më 17 korrik, pas disa përpjekjeve dhe hapave proceduralë të kontestuar, Isa Mustafa, nga koalicioni LDK-AAK-Nisma, u zgjodh Kryetar i Kuvendit. Z. Mustafa mori votat e të gjitha partive të komuniteteve minoritare. Megjithatë, vendimi i mëpastajmë i Gjykatës Kushtetuese për të pezulluar përkohësisht zgjedhjen e Isa Mustafës – në pritje të një vendimi – ka kontribuar në spekulime të reja në lidhje me hapat e ardhshëm për formimin e Qeverisë.² Momentalisht mundësia për mbajtjen e zgjedhjeve të reja është goxha e mundshme, nëse vendimi përfundimtar i Gjykatës Kushtetuese ia pamundëson grupimit LDK-AAK-Nisma që të zgjedhë Kryetarin e Kuvendit dhe të formojë Qeverinë.

II. b) Drejt një spektri politik pajtues?

Ndonëse është ende shumë herët për të nxjerrë çfarëdo përfundimesh nga proceset politike, dhe ligjore, që janë në vazhdim e sipër, ka zhvillime të caktuara që do të ndikojnë në jetën politike dhe institucionale të Kosovës për vitet në vijim. Skena politike e Kosovës do të bëhet

² Për më tepër informata, ju lutemi referojuni vendimit të Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Kosovës, Nr. i Rastit K0119/14, i cili mund të gjendet këtu: http://www.gjk-ks.org/repository/docs/KO119-14_VMP_SHQ.pdf

pak më e moderuar, dhe aleancat politike ndërmjet partive do të jenë shumë të rëndësishme. Rasti me PDK-në, e cila, ndonëse është parti më e madhe, nuk mund të krijojë aleancë me ndonjë parti tjetër, tregon se në fakt secila parti që ndonjëherë do të synojë të qeverisë në Kosovë do të duhet të trajtojë me kujdes partitë e tjera. Sistemi politik i Kosovës, për shkak të përdorimit të sistemit proporcional, dhe faktit se 20 vende janë të garantuara për komunitetet, së bashku me obligimin për të përfshirë në Qeveri përfaqësues të komuniteteve minoritare, e bën praktikisht të pamundur që një parti të qeverisë pa mbështetjen e partive të tjera, si dhe të komunitetit serb dhe komuniteteve të tjera jo-shumicë. Nga njëra anë, një sistem politik i cili i detyron partitë që të punojnë së bashku mbase duket se i sjell dobi Kosovës, megjithëse, në anën tjetër, mund të çojë në shumica jostabile në Kuvend.

III. c) Pësja politike dhe ligjore e partive jo-shumicë

Pas rezultateve të zgjedhjeve të përgjithshme dhe bashkimit të partive të opozitës në një bllok, LDK-AAK-Nisma, me mbështetjen e heshtur të Vetëvendosjes!, përfaqësuesit politikë të komuniteteve minoritare janë treguar pragmatikë në deklaratat e tyre publike në lidhje me dy blloqet kundërshtarë. Përkundër përpjekjeve të shumta për të fituar përkrahjen e partive të komuniteteve minoritare, ata kanë mbajtur dyert e hapura si bllokut LDK-AAK-Nisma ashtu edhe koalicionit të udhëhequr nga PDK, duke theksuar se do të votojnë për – dhe do t'i bashkohen çfarëdo individi, ose kandidati, në një Qeveri të ardhshme – çfarëdo partie/partish që fiton/-jnë shumicën e nevojshme për të formuar Qeverinë. Megjithatë, nga ana e tyre, partitë e komuniteteve minoritare, ndonëse shumë të ndryshme në aspektin e politikave dhe programeve politike, kanë shkuar, në masë të madhe, në harmoni me kampin opozitar. Kjo u tregua në votimin e tyre për kandidatin e opozitës për postin e Kryetarit të Kuvendit në seancën e kontestuar konstituive të Kuvendit.

Megjithatë, kjo nuk mund të merret si deklaram përfundimtar i përkrahjes së tyre për këtë bllok. Kjo dëshmohej nga deklarata e tyre e menjëhershme se ata do të bashkohen koalicionit që pranon kërkesat e tyre, duke mos përjashtuar kështu asnjë partneritet të mundshëm me PDK-në.

Pavarësisht zhvendosjes në sistemin e vendeve të garantuara, partitë e komuniteteve akoma çojnë shumë peshë në Kuvendin e Kosovës, dhe, në këtë mënyrë, në jetën politike të Kosovës. Siç tregon tabela 1, sistemi i vendeve të garantuara përbën masë afirmative të përfaqësimit të komuniteteve minoritare në Kuvend: pjesa e votave të tyre është përafërsisht 10%, ndërsa pjesa e vendeve të tyre në Kuvend është përafërsisht 17%.

TABELA 1: Statistikat e zgjedhjeve të përgjithshme të vitit 2014³

Votimet në Kosovë	Nr. i votave të hedhura	Nr. i votave për subjektet politike të të gjitha komuniteteve (përfsh. serbët)	Nga tw cilat nr. i votave për subjektet politike serbe	Nr. i vendeve të fituara nga të gjitha komunitetet (përfsh. serbët)	Nr. i vendeve të fituara nga komuniteti serb
Zgjedhje të përgjithshme të vitit 2010	706,317	55,020	25,515	23	13
Zgjedhje të përgjithshme të vitit 2014	734,055	69,625	44,172	20	10

Ky fakt u jep atyre pushtet të besueshëm për të kushtëzuar në negociata në prag të bisedimeve për koalicionet, si dhe për të ndikuar në politikën qeveritare. Duke qenë grupi me numrin më të madh të deputetëve (10 prej tyre), përfaqësuesit serbë janë veçanërisht të rëndësishëm për çfarëdo koalicioni qeverisës, por partitë e minoriteteve të tjera nuk kanë më pak rëndësi, sidomos përfaqësuesit turq dhe ata boshnjakë. Kjo vihet re në përpjekje të mëdha, nga të dy blloqet e spektrit politik shqiptar, për të fituar votat e minoriteteve. Ka pasur një sërë takimesh dhe bisedime me bllokun opozitar dhe PDK-në për të marrë përkrahjen e komuniteteve minoritare.

Megjithatë, fakti që kanë peshë të rëndësishme në Kuvend gjithashtu i vë ato në rrezik që të mënjanojnë përgjatë linjave etnike. Secila nga partitë kanë një numër politikash që duan t'i shtojnë përpara, dhe kryesoret në mesin e këtyre janë politikat e 'Srpska'-s. Siç pritej, partia e përkrahur nga Beogradi mori pjesën dërrmuese të votave të serbëve në Kosovë, duke fituar 9 nga 10 vendet e garantuara për komunitetin serb. Lista e kërkesave të politikave për pjesëmarrjen e tyre në koalicionet qeverisëse përfshin, mes tjerash, vazhdimin e dialogut me Serbinë dhe ndalimin e privatizimit të disa aseteve publike në Kosovë, përfshirë minierat e Trepçës. Përveç kërkesave të politikave që i kanë bërë publike, lajmi më shqetësues për partitë shqiptare është fakti se 'Srpska' bazohet në udhëzimet e Beogradit. Kjo nuk po luan rol pozitiv në bisedimet për krijimin e Qeverisë, pas që e ka shtyrë bllokun opozitar, i cili ka vendosur të formojë koalicionin qeverisës, që të kërkojë votat e partive shqiptare, sidomos të Vetëvendosjes-s, me çdo kusht, në mënyrë që Qeveria e re të mos jetë e varur nga direktivat e 'Srpska'-s, dhe, në këtë mënyrë, të Beogradit.

Kjo përbën rrezik të qartë dhe atë në mënyrën se si 'Srpska' do të luajë kartat e saj në dritën e kërkesave të saj. Nëse këmbëngul shumë fuqishëm në politikën e saj, ajo do të mënjanohet nga

³ Republika e Kosovës, Komisioni Qendror i Zgjedhjeve. *Zgjedhjet parlamentare të vitit 2014 në Kosovë: Rezultatet e përgjithshme*. Në dispozicion në internet: http://www.kqz-ks.org/Uploads/Documents/Rezultatet%20sipas%20Subjeketeve%20-%2020140526%20Party%20Results%20-%20Kosovo%20Level_jwcfyts.pdf

partitë shqiptare, të cilët mund të bëhen bashkë për të formuar një shumicë solide në Kuvend, me përfshirjen e partive të tjera të minoriteteve.

Megjithatë, dispozita e nenit 96 mbetet të përcaktohet, dhe kjo ndoshta do të ndodh përmes një interpretimi tjetër nga ana e Gjykatës Kushtetuese. Në nenet 66-67 dhe 95-96 bëhet fjalë për konstituimin e Kuvendit dhe të Qeverisë. Neni 96.3 i Kushtetutës obligon që postet e ministrave dhe zëvendësministrave t'i ndahen një Ministri apo zëvendësministri nga "komuniteti serb" dhe "komunitetet e tjera jo-shumicë" dhe që këta Ministra dhe Zëvendësministra, nëse nuk emërohen nga radhët e deputetëve ekzistues të Kuvendit, duhet të marrin miratimin shprehimor të deputetëve të Kuvendit nga radhët e komunitetit përkatës. Ky është formulimi i saktë i këtyre neneve:

Neni 96.3: Në Qeveri do të jenë së paku një (1) Ministër nga komuniteti Serb dhe një (1) Ministër nga ndonjë komunitet tjetër jo-shumicë në Kosovë. Nëse janë më shumë se dymbëdhjetë (12) ministra, Qeveria do të ketë edhe një ministër të tretë, i cili përfaqëson një nga komunitetet jo-shumicë në Kosovë.⁴

Neni 96.5: Zgjedhja e këtyre ministrave dhe zëvendësministrave do të vendoset pas konsultimit me partitë, me koalicionet ose grupet që përfaqësojnë komunitetet që nuk janë shumicë në Kosovë. Nëse caktohen kandidatë jashtë deputetëve të Kuvendit të Kosovës, për këta ministra e zëvendësministra kërkohet miratimi formal i shumicës së deputetëve të Kuvendit, të cilët u përkasin partive, koalicioneve, nismave qytetare dhe kandidatëve të pavarur, të cilët janë deklaruar se përfaqësojnë komunitetin në fjalë.⁵

Ky nen mbetet i paqartë në rast se Ministrat emërohen nga radhët e pjesëtarëve ekzistues të atij komuniteti në Kuvendin e Kosovës. Në teori, çdo deputet i Kuvendit të Kosovës mund të bëhet ministër që përfaqëson atë komunitet të veçantë edhe nëse ai/ajo nuk merr miratim nga shumica e deputetëve të atij komuniteti. Pjesa e dytë e nenit është e qartë, pra në rast se ata emërohen nga jashtë përbërjes së Kuvendit: kjo kërkon miratimin e shumicës së deputetëve të Kuvendit të Kosovës që përfaqësojnë këtë komunitet të veçantë aty. Gjatë periudhës në vijim mund të lindin skenarë të ndryshëm, që do të sjellë pasiguri rreth asaj se si do të funksionojë Qeveria e re e koalicionit, dhe sidomos se si do të veprojnë deputetët e 'Srpska'-s në rrethana të ndryshme. Një skenar ku 'Srpska' nuk përfshihet në Qeveri, apo edhe tërhiqet nga koalicioni qeverisës në një fazë të mëvonshme dhe, prandaj, një ministër serb nuk ka shumicën e votave nga deputetët serbë të Kuvendit, është goxha i mundshëm.

⁴ Kushtetuta e Republikës së Kosovës, neni 96.3

⁵ Kushtetuta e Republikës së Kosovës, neni 96.5

II. Rezultatet e arritura nga partitë politike të minoriteteve në zgjedhjet e përgjithshme të qershorit

Në përputhje me Ligjin për Zgjedhjet e Përgjithshme në Republikën e Kosovës dhe dispozitat në fuqi të Kushtetutës së Republikës së Kosovës (nenin 145, pikën 2), në zgjedhjet e qershor 2014 ka hyrë në funksion Sistemi i Vendeve të Garantuara për përfaqësimin e komuniteteve jo-shumicë në Kuvend:

- 10 vende të garantuara për subjektet politike që përfaqësojnë komunitetin serb;
- 3 vende të garantuara për subjektet politike që përfaqësojnë komunitetin boshnjak;
- 2 vende të garantuara për subjektet politike që përfaqësojnë komunitetin turk;
- 1 vend të garantuar për subjektet politike që përfaqësojnë komunitetin goran;
- Nga 1 vend i garantuar për subjektet politike që përfaqësojnë komunitetin rom, ashkali

dhe atë egjiptas

- 1 vend shtesë që duhet dhënë komunitetit rom, ashkali ose atij egjiptas, respektivisht atij komuniteti me numrin më të madh të përgjithshëm të votave.

Në rast se partitë politike të minoriteteve marrin më tepër mandate se sa numri i vendeve të garantuara për ta, ata do të kenë po aq vende sa në të vërtetë kanë fituar, dhe jo, siç ka qenë në Sistemin e Vendeve të Rezervuara, të zbatuar në dy palë zgjedhjet e përgjithshme të mëparshme, numrin e vendeve të fituara përveç atyre të rezervuara për ta (numri i vendeve të rezervuara për ta ka qenë i njëjtë me numrin e vendeve të garantuara, të paraqitur më sipër). Tabela 2 paraqet rezultatet e arritura nga partitë politike të minoriteteve në zgjedhjet e përgjithshme të vitit 2014, dhe përfaqësimin e tyre në Kuvend. Ajo gjithashtu jep shifra krahasuese për secilin minoritet në raport me ato të zgjedhjeve të vitit 2010. Tabela 3 tregon numrin e deputetëve minoritarë në Kuvend, dhe përmban një pjesë shtesë që tregon nëse janë apo jo deputetë të rinj në Kuvend.

TABELA 2 – Rezultatet e arritura nga partitë politike që përfaqësojnë komunitetet jo-shumicë në zgjedhjet e përgjithshme të 8 qershorit 2014⁶

Minoriteti	Emri i partisë	Numri i votave	Përqindja	Numri i vendeve ⁷
Serb	Srpska lista	38,199	5,22%	9
	Progresivna demokratska stranka	5,973	0.82%	1
	Pokret za demokratski prosperitet	1,787	0.24%	/

⁶ Republika e Kosovës, Komisioni Qendror i Zgjedhjeve. *Zgjedhjet parlamentare të vitit 2014 në Kosovë: Rezultatet e përgjithshme*. Në dispozicion në internet: http://www.kqz-ks.org/Uploads/Documents/Rezultatet%20sipas%20Subjeketeve%20-%2020140526%20Party%20Results%20-%20Kosovo%20Level_jywcwsfyts.pdf. Për rezultatet e vitit 2010, shihni KIPRED. *Zgjedhjet parlamentare në Kosovë 2010: Vështrim i përgjithshëm dhe trendët*. Në dispozicion në internet: http://kipred.org/advCms/documents/10847_Zgjedhjet_parlamentare_2010.pdf.

⁷ Për zgjedhjet e vitit 2010, numri i vendeve është i paraqitur si në vijim: numri i përgjithshëm i vendeve (numri i vendeve të fituara me vota + numri i vendeve të rezervuara).

INFORMATIONAL BULLETIN

	Samostalna liberalna stranka	379	0.05%	/
	Socijaldemokratija	325	0.04%	/
Gjithsej 2014		46,663	6.37%	10
Gjithsej 2010		24,138	3.45%	13 (3 + 10)
Turk	Kosova Demokratik Türk Partisi	7,424	1.02%	2
	Kosova Türk Adalet Partisi	2,349	0.32%	/
Gjithsej 2014		9,773	1.34%	2
Gjithsej 2010		9,912	1.42%	3 (1+2)
Boshnjak	Koalicija Vakati	6,476	0.89%	2
	Nova demokratska stranka	2,837	0.39%	1
	Centar demokratske unije	1,298	0.18%	/
	Stranka demokratske akcije	1,096	0.15%	/
	Bošnjačka jedinstvena lista	860	0.12%	/
	Bošnjačka stranka demokratske akcije Kosova	702	0.1%	/
Gjithsej 2014		13,296	1.83%	3
Gjithsej 2010		11,194	1.6%	4 (1+3)
Goran	Koalicija za Gora	1,193	0.16%	1
	Pokret za Gora	754	0.1%	/
Gjithsej 2014		1,947	0.26%	1
Gjithsej 2010		1,385	0.2%	1 (0+1)
Rom	Kosovaki Nevi Romani Partia	645	0.09%	1
	Partia Roma e Bashkuar e Kosovës	642	0.09%	/
Gjithsej 2014		1,287	0.18%	1
Gjithsej 2010		690	0.1%	1 (0+1)
Ashkali	Partia Demokratike e Ashkalinjëve të Kosovës	3,335	0.46%	1
	Partia e Ashkalinjëve për Integrim	1,583	0.22%	1
Gjithsej 2014		4,918	0.68%	2
Gjithsej 2010		4,257	0.61%	2 (0+2)
Egjiptas	Partia Liberale Egjiptiane	1,960	0.27%	1
	Iniciative e Re Demokratike e Kosovës	1,456	0.2%	/
Gjithsej 2014		3,416	0.47%	1
Gjithsej 2010		2,700	0.38%	1 (0+1)

TABELA 3 – Deputetët e Kuvendit që përfaqësojnë komunitetet jo-shumicë në Kuvendin e formuar pas zgjedhjeve të përgjithshme të8 qershorit 2014⁸

Minoriteti	Emri i partisë	Emri i deputetit të Kuvendit	Nr. i votave	Deputetë të rinj të Kuvendit
Serbian	Srpska lista	Bojan Mitić	8,914	✓
		Velimir Rakić	8,861	✓
		Slavko Simić	8,586	✓
		Slobodan Petrović	7,528	
		Saša Milosavljević	7,189	
		Milka Vuletić	7,074	✓
		Milenka Milićević	7,056	✓
		Jasmina Živković	6,324	
		Jelena Bontić	6,311	
	Progresivna demokratska stranka	Nenad Rašić	4,212	
Turkish	Kosova Demokratik Türk Partisi	Mahir Yağcılar	3,377	
		Müfera Srbica Şınık	1,942	
Bosnian	Koalicija Vakati	Rasim Demiri	2,460	
		Duda Balje	1,920	
	Nova demokratska stranka	Emilja Redžepi	1,781	
Gorani	Koalicijaza Gora	Adem Hodža	682	✓
Roma	Kosovaki Nevi Romani Partia	Kujtim Paçak	280	✓
Ashkali	Partia Demokratike e Ashkalinjëve të Kosovës	Danush Ademi	1,784	
	Partia e Ashkalinjëve për Integrim	Etem Arifi	989	
Egyptians	Partia Liberale Egjiptiane	Veton Berisha	1,204	✓

⁸ Republika e Kosovës, Komisioni Qendror i Zgjedhjeve. *Zgjedhjet parlamentare të vitit 2014 në Kosovë: Ndarja e vendeve sipas subjekteve politike*. Në dispozicion në internet: http://www.kqz-ks.org/Uploads/Documents/Ndarja%20e%20uleseve%20-20140625%20Seats%20Allocation_xtgqslkir.pdf.

III. Zhvillimet kryesore në mesin e partive politike që përfaqësojnë komunitetet jo-shumicë

a) Komuniteti serb

Zgjedhjet e vitit 2014 treguan një pjesëmarrje dukshëm më të lartë në mesin e komunitetit serb të Kosovës; numri i votave gati u dyfishua, nga 24.138 në 46.663. Kjo rritje ishte veçanërisht e dukshme në komunat me shumicë serbe të veriut të Kosovës, të cilët kishin bojkotuar zgjedhjet e vitit 2010. Në komunat me shumicë serbe në pjesën tjetër të Kosovës pjesëmarrja ishte pak më e lartë se pjesëmarrja e përgjithshme në mbarë Kosovën prej 42.63%.⁹

TABELA 4 – Pasqyrë e votimit në komunat me shumicë serbe¹⁰

Komuna	Gjithsej vota	Shkalla e pjesëmarrjes	Votat pwr partitë serbe	Pwrqinjda e votave pwr partitë serbe	Votat pwr 'Srpska'-n
Mitrovicë e Veriut	4,898	18.25%	2,626	53.61%	2,380
Leposaviq	4,905	26.85%	4,228	86.20%	3,963
Zveçan	2,218	22.92%	1,884	84.94%	1,857
Zubin Potok	2,876	35.86%	2,243	77.99%	1,926
Klllokot	1,751	51.56%	1,103	62.99%	799
Partesh	2,187	49.41%	2,013	92.04%	1,529
Graçanicë	8,245	42.02%	7,052	85.53%	5,227
Ranillug	2,629	46.54%	2,287	86.99%	1,895
Shtërpçë	6,785	49.05%	4,744	69.92%	4,140
Novobërdë	4,293	46.45%	2,871	66.88%	1,812

Megjithatë, si rezultat i ndryshimit nga Vendet e Rezervuara në Vendet e Garantuara, partitë politike serbe fituan vetëm 10 vendet që janë të garantuara për ta, ndryshe nga 13 mandate të fituara në zgjedhjet e vitit 2010 (10 vende të rezervuara + 3 vendeve të fituara me vota).

Fituesi i zgjedhjeve në mesin e partive të minoritetit serb është **Srpska lista** (SL, Lista Serbe), përzierja e përkrahur nga Beogradi e partive politike që përfaqësojnë komunitetin serb, përfshirë politikanët kryesorë të **Samostalna liberalna stranka** (SLS, Partisë së Pavarur

⁹ Republika e Kosovës, Komisioni Qendror i Zgjedhjeve. *Zgjedhjet parlamentare të vitit 2014 në Kosovë: Statistikat e përgjithshme*. http://www.kqz-ks.org/Uploads/Documents/Statistikat%20-%2020140625%20Statistics%20-%20Municipality%20Level_wjmfzkmpv.pdf.

¹⁰ Republika e Kosovës, Komisioni Qendror i Zgjedhjeve. *Zgjedhjet parlamentare të vitit 2014 në Kosovë: Rezultatet e subjekteve politike sipas komunave*. Në dispozicion në Internet: http://www.kqz-ks.org/Uploads/Documents/Statistikat%20-%2020140625%20Statistics%20-%20Municipality%20Level_wjmfzkmpv.pdf.

Republika e Kosovës, Komisioni Qendror i Zgjedhjeve. *Zgjedhjet parlamentare të vitit 2014 në Kosovë: Rezultatet e subjekteve politike sipas komunave*. Në dispozicion në Internet: http://www.kqz-ks.org/Uploads/Documents/Rezultatet%20sipas%20Subjeketeve%20-%2020140625%20Party%20Results%20-%20Municipality%20level_joeoyzfssl.pdf.

Liberale), e cila ishte parti e koalicioni qeveritar dhe mbante 8 nga 13 vendet e serbëve në Kuvendin e vitit 2010. Këta janë deputetët e Kuvendit nga 'Srpska':

- Bojan Mitić (8,914 vota)
- Velimir Rakić (8,861 vota)
- Slavko Simić (8,586 vota)
- Slobodan Petrović (7,528 vota): themelues dhe Kryetar i SLS-së. I zgjedhur si deputet në vitin 2007 dhe 2010; Zëvendëskryeministër i Qeverisë së Republikës së Kosovës nga 2010 deri më 2014, si dhe Ministër i Vetëqeverisjes Lokale gjatë periudhës 2010-2014. Një person politikisht i gjindshëm, Petrović vendosi të bashkojë listën e kandidatëve të partisë së tij me "Srpska lista" pasi u bë e qartë se kjo e fundit kishte përkrahjen e qartë financiare dhe politike të Serbisë.

• Saša Milosavljević (7,189 vota): deputet i Kuvendit të Kosovës që përfaqësonte SLS-në nga viti 2010 deri më 2014; Zëvendës-kryesuesi i 2^{të} i Komisionit për Integritet Evropian, anëtar i Komisionit për të Drejtat e Interesat e Komuniteteve dhe për Kthim.

- Milka Vuletić (7,074 vota):
- Milenka Milićević (7,056 vota):
- Jasmina Živković (6,324 vota): deputete e Kuvendit të Kosovës që përfaqësonte SLS-në nga viti 2010 deri më 2014; anëtare e Komisionit për të Drejtat e Interesat e Komuniteteve dhe për Kthim.

• Jelena Bontić (6,311 vota): deputete e Kuvendit të Kosovës që përfaqësonte SLS-në nga viti 2010 deri më 2014; Zëvendës-kryesuese e 2^{të} e Komisionit për Buxhet dhe Financa, anëtar i Komisionit për të Drejtat e Interesat e Komuniteteve dhe për Kthim.

Partia tjetër e vetme serbe që ka arritur të sigurojë një vend në Kuvend është **Progresivna demokratska stranka** (PDS, Partia Demokratike Përparimtare). PDS drejtohet nga ish-Ministri i Punës dhe Mirëqenies Sociale (aktuali), **Nenad Rašić**, deputet i SLS-së në Kuvendin e kaluar. Rašić do të marrë vendin e PDS-së në Kuvend (4,212 vota). PDS u themelua pas mosmarrëveshjeve të brendshme brenda SLS-së që çuan në krijimin e disa fraksioneve. Kjo parti ka dalë veçanërisht mirë në komunën e Graçanicës, ku ka fituar 20,77% të votave.

Partia tjetër e vetme serbe që ka arritur të sigurojë një vend në Kuvend është **Progresivna demokratska stranka** (PDS, Partia Demokratike Përparimtare). PDS drejtohet nga ish-Ministri i Punës dhe Mirëqenies Sociale (aktuali), **Nenad Rašić**, deputet i SLS-së në Kuvendin e kaluar. Rašić do të marrë vendin e PDS-së në Kuvend (4,212 vota). PDS u themelua pas mosmarrëveshjeve të brendshme brenda SLS-së që çuan në krijimin e disa fraksioneve. Kjo parti ka dalë veçanërisht mirë në komunën e Graçanicës, ku ka fituar 20,77% të votave.

b) Komuniteti turk

Numri i përgjithshëm i votave për partitë politike që përfaqësojnë komunitetin turk ka pësuar rënie të papërfillshme nga 9,912 (1.42%) në vitin 2010 në 9.773 (1.34%). Megjithatë, si rezultat i kalimit në Sistemin e Vendeve të Garantuara, numri i vendeve të ndara për përfaqësuesit politikë turq ka rënë nga 3 (2 vende të rezervuara, dhe 1 vend i ftuar me vota) në 2. Partia brenda Qeverisë në largim, **Kosova Demokratik Türk Partisi** (KDTP, Partia Demokratike Turke e Kosovës) fitoi zgjedhjet në mesin e komunitetit turk, ndonëse numri i votave të saj ka rënë nga 8,548 (1.22%) në vitin 2010 në 7,424 (1.02%), kryesisht si rezultat i të qenit e sfiduar nga subjekti i ri **Kosova Türk Adalet Partisi** (KTAP, Partia Turke e Drejtësisë e Kosovës). Megjithatë, KDTP ka arritur të sigurojë dy vendet e komunitetit turk në Kuvend. Deputetët e Kuvendit nga

KTAP janë:

- Mahir Yağcılar (3,377 vota): Ministri në largim i Administratës Publike në Qeverinë e Kosovës.

- Müfera Srbica Şınık (1,942 vota): deputete për dy mandate të kaluara (2008-2010, 2010-2014) që ka përfaqësuar komunitetin turk. Ajo ka qenë shefe e grupit parlamentar “6+” nga legjislatura 2008-2010, dhe Kryesuese e 2^{të} e Komisionit për Legjislacion në legjislaturën 2010-2014.

c) Komuniteti boshnjak

Numri i votave për partitë politike që përfaqësojnë komunitetin boshnjak në Kosovë është rritur nga 11,194 (1.6%) në vitin 2010 në 13,296 (1,83%). Edhe te ky komunitet, si rezultat i kalimit në Sistemin e Vendeve të Garantuara, numri i vendeve që të ndara partive politike që përfaqësojnë komunitetin boshnjak ka rënë nga 4 (3 vende të rezervuara dhe 1 vend i fituar me vota) në 3.

Fituesi i zgjedhjeve në mesin e komunitetit boshnjak është **Koalicija VAKAT (Koalicioni VAKAT)**, partia në kuadër të Qeverisë në largim. Numri i votave të VAKAT u rrit nga 5,296 (0,76%) në vitin 2010 në 6,476 (0.89%). Ashtu si në vitin 2010, ai siguroi dy vende në parlament. Deputetët e VAKAT-it, **Rasim Demiri** (2,460 vota) dhe Duda Balje (1,920 vota) mbeten të njëjtit si në legjislaturën e kaluar.

Vendi i tretë për komunitetin boshnjak është marrë nga **Emilija Redžepi** (1,781 vota), e cila ishte deputete në Kuvendin e mëparshëm nga **Nova demokratska stranka** (NDS, Partia e Re Demokratike), pjesë e koalicionit të mëparshëm qeveritar si pjesë e grupit parlamentar të Aleancës Kosova e Re (AKR).

Humbësja kryesore e zgjedhjeve në mesin e elektoratit boshnjak është **Bošnjačka Stranka Demokratske Akcije Kosova** (BSDAK, Partia Boshnjake për Veprim Demokratik e Kosovës), e cila nuk arriti të mbante vendin e saj në Kuvend. **Hamza Balje**, deputet i BSDAK-së në Kuvendin paraprak, dhe udhëheqës i subjektit të sapoformuar **Centar za Demokratsku Uniju** (CDU, Qendra për Bashkim Demokratik) nuk arriti të hynte në Kuvend.

d) Komuniteti goran

Numri i votave për partitë politike që përfaqësojnë komunitetin goran është rritur dukshëm, nga 1,385 (0.2%) në vitin 2010 në 1,947 (0.26%). Subjekti i themeluar së fundmi, **Koalicija za Gora** (KG, Koalicioni për Gorën), u bë menjëherë subjekti më i madh politik që përfaqëson komunitetin goran, me 1,193 vota (0.16%). Në këtë mënyrë, KG arriti të sigurojë 1 vend të garantuar për komunitetin goran në Kuvend. Deputet i tij është Adem Hodža (682 vota).

e) Komuniteti rom

Subjekti i themeluar së fundmi, **Kosovaki Nevi Partia Roma** (KNPR, Partia e Re Rome e Kosovës) u bë partia më e madhe që përfaqëson komunitetin rom të Kosovës, me 645 vota (0.09%). Në këtë mënyrë, kjo parti arriti të sigurojë 1 vend të garantuar për komunitetin rom, edhe pse mori vetëm 3 vota më shumë se **Partia Rome e Bashkuar e Kosovës** (PRBK), e cila ishte e përfaqësuar në Kuvendin e kaluar. Deputeti i KNPR-së është Kujtim Paçak (280 vota).

f) Komuniteti ashkali

Numri i përgjithshëm i votave të hedhura për partitë politike që përfaqësojnë komunitetin ashkali është rritur nga 4,257 (0.61%) në vitin 2010 në 4,918 (0,68%). Pasi që numri i votave për përfaqësuesit politikë të komunitetit ashkali ishte më i lartë se ai për subjektet politike rome ose egjiptase, komuniteti ashkali ka siguruar një ulëse të garantuara në Kuvend, ashtu siç bëri në zgjedhjet paraprake. Balanci i pushtetit ndërmjet dy partive që përfaqësojnë komunitetin ashkali ka mbetur i pandryshuar. **Partia Demokratike e Ashkalinjëve të Kosovës** (PDAK) mori 3,355 vota (0.46%), dhe ruajti vendin e saj në Kuvend. **Danush Ademi** (1,784 vota), mbetet në Kuvend, si deputet i PDAK-së. **Partia e Ashkalinjëve për Integrim** (PAI) mori 1,583 vota (0.22%) dhe arriti të sigurojë vendin që mbante në Kuvendin e kaluar. Deputet i PAI mbetet **Etem Arifi** (989 vota).

g) Komuniteti egjiptas

Numri i votave për partitë që përfaqësojnë komunitetin egjiptas është rritur nga 2,700 (0.38%) në vitin 2010 në 3,416 (0.47%). **Partia Liberale Egjiptase** (PLE), e themeluar së fundmi, u bë partia më e madhe që përfaqëson komunitetin egjiptas. Ajo mori një vend të garantuar nga **Iniciativa e Re Demokratike e Kosovës** (IRDK). Deputeti i PLË-së në Kuvend është **Veton Berisha** (1,204 vota), ish-Kryesuesi i Këshillit Konsultativ për Komunitete në kuadër të Zyrës së Presidentit.

IV. Përfundim

Çfarëdo që të mund të jetë rezultati i procesit aktual politik dhe juridik, është e qartë se jeta politike e Kosovës ka hyrë në një fazë të re të zhvillimit, ku partitë e minoriteteve luajnë rol kyç

Ka shumë përfaqësues të rinj politikë nga të gjitha minoritetet. Shumica e këtyre fytyrave të reja janë nga 'Srpska' (6 nga 10 deputetët serbë), por edhe nga Gora, dhe komuniteti rom dhe ai egjiptas. Përveç kësaj, ndërsa shumë parti të minoriteteve deri më tani kanë vazhduar të jenë të kujdesshme që të mos anojnë me ndonjërin nga blloqet e koalicioneve të shumicës shqiptare, por megjithatë ato po duken se po priren të anojnë më tepër nga blloku LDK-AAK-Nisma.

Partitë e komuniteteve minoritare kanë dalë me një listë kërkesash të politikave të cilat duan t'i shtyjnë përpara në këmbim të mbështetjes së tyre për Qeverinë, nga të cilat kryesoret dhe më të rëndësishmet vijnë nga 'Srpska'. Ndonëse kërkesat e politikave në vetvete nuk duket të jenë shumë problematike, për partitë shqiptare është shumë shqetësues fakti se 'Srpska' duket se po merr udhëzime nga Beogradi për veprimet e saja në Kosovë. Kjo po i shtyn partitë opozitare që me çdo kusht të sigurojnë shumicën e deputetëve shqiptarë në Kuvend, përmes përfshirjes së Vetëvendosje!-s në koalicionin qeverisës.

Siç pritej, Sistemi i Vendeve të Garantuara është dëshmuar se përbën një mekanizëm kyç dhe një masë afirmative për përfaqësimin e komuniteteve minoritare në Kuvendin e Kosovës. Ky sistem vazhdon t'u sigurojë pothuaj të gjitha komuniteteve minoritare përfaqësim goxha më shumë sesa pesha e tyre elektorale. Ndonëse përfaqësojnë përafërsisht 10% të votuesve, komunitetet minoritare janë të përfaqësuar nga 17% e Kuvendit të Kosovës. ECMI Kosova vazhdimisht ka argumentuar në favor të vendeve të garantuara, në një mjedis me pjesëmarrje të plotë të komuniteteve, pasi që sistemi i vendeve të rezervuara do të kishte deformuar skenën politike në Kosovë në një nivel disproporcional.

Siç është thënë në raporte tona të tjera, sistemi i vendeve të garantuara është njëri nga shumë mekanizmat mbrojtës, të cilët gjithashtu janë të ndërlidhur dhe ndërvuar, të akorduara komuniteteve minoritare me Kushtetutën e Kosovës, që dalin nga Propozimi Gjithëpërfshirës i Ahtisaarit. Fushëveprimi i plotë i nenit 96 të Kushtetutës mbi përfshirjen e komuniteteve minoritare në pozita ekzekutive nuk është testuar plotësisht. I paqarta në rast se nuk përmbushen dispozitat e këtij neni. Ndërsa ka shumë gjasa që kjo të përfshijë një interpretim të Gjykatës Kushtetuese në të ardhmen, momentalisht mbetet i paqartë në lidhje me rrethanat që e bëjnë këtë nen të papërmbushur dhe shtrirjen e tij ligjore.